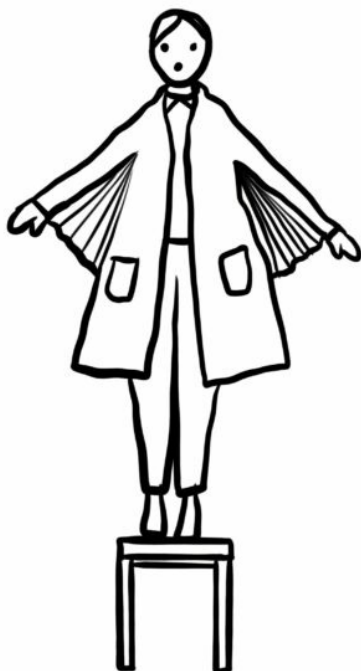

TEORIE OSVOBOZENÍ: PRACOVNÍ RÁMEC

Erica Sherover-Marcuse, Radical Resilience Institute

1. Osvobození znamená jak zmírnění dopadů, tak i odstranění příčin sociálního útlaku. Dosažení osvobození člověka v globálním měřítku bude vyžadovat dalekosáhlé změny na institucionální úrovni a na úrovni skupinových a individuálních interakcí. Tyto změny budou zahrnovat transformaci represivních vzorců chování a „odnaučení“ utlačovatelských postojů a předpokladů.

2. Nikdo se nechová utlačovatelsky přirozeně nebo geneticky; žádná lidská bytost se nerodí jako utlačovatel. Nikdo není přirozeně ani geneticky předurčen k utlačování; nikdo se nerodí, aby byl utlačován.

3. Útlak je systematické a všudypřítomné týrání jednotlivců na základě jejich členství v různých

skupinách, které jsou znevýhodňovány institucionalizovanou nerovnováhou sociální moci v konkrétní společnosti. Útlak zahrnuje jak institucionalizované, tak „normalizované“ zacházení, stejně jako případy násilí. Zahrnuje zneplatnění, popření nebo neuznání úplné lidskosti (dobrot, jedinečnosti, chytrosti, moci atd.) těch, kdo jsou členy skupiny, se kterou je špatně zacházeno.

4. Biologické / kulturní / etnické / sexuální / náboženské / věkové rozdíly mezi lidmi nikdy nejsou příčinou útlaku. Používání těchto rozdílů k vysvětlení, proč jsou určité skupiny lidí utlačovány nebo proč se určité skupiny lidí chovají utlačovatelsky, funguje jako ospravedlnění útlaku.

5. Třídní rozdíly, rozdíly v sociální a ekonomické moci, ve vzdělávacích příležitostech a výsledcích, ve zdraví a fyzické pohodě jsou výrazem a výsledkem institucionalizovaných nerovností v příležitostech. Takové rozdíly udržují a zvyšují sociální nerovnováhu moci, a slouží tak k udržení a zachování všech forem útlaku.

6. Udržování útlaku je možné díky formování nových generací lidských bytostí do rolí utlačovaných a utlačujících. Ve společnosti, ve které panuje útlak, jsou všechny osoby (dříve či později) socializovány do obou těchto rolí. Lidé, kteří jsou cílovou skupinou nějaké formy špatného zacházení, jsou socializováni tak, aby byli oběťmi; osoby, které cílovou skupinou nějaké formy špatného zacházení nejsou, jsou socializovány tak, aby se staly pachateli — ať už v přímé, aktivní formě, nebo ve formě nepřímé, pasivní. Ani jedna z těchto rolí neslouží našim nejlepším zájmům jako lidských bytostí.

7. Podmíněnost obou skupin, skupin terčů útlaku i těch, kdo terči útlaku nejsou, probíhá prostřednictvím specifické formy útlaku, útlaku dětí a mladých lidí. Ve

společnosti, kde vládne útlak, budou terčem tohoto systematického týrání všichni mladí lidé, tj. všichni mladí lidé budou utlačováni.

8. Kromě použití síly a hrozby použití síly se útlak udržuje také generováním a recyklací systematických dezinformací o povaze, historii a schopnostech skupiny terčů útlaku. Jelikož jsou tyto dezinformace společensky posilovány a schvalovány, fungují jako ospravedlnění pokračujícího špatného zacházení se skupinou terčů.

9. Každá skupina, která je terčem útlaku, toto špatné zacházení a dezinformace o sobě nevyhnutelně „internalizuje“. Skupina terčů útlaku tak o sobě „mylně uvěří“ dezinformacím, které sociální systém prostupují. Toto „mylné přesvědčení“ se projevuje v chování a interakcích mezi jednotlivými členy skupiny terčů, kteří tak opakují útlak sebe sama. Internalizovaný útlak je ze strany terčů útlaku vždy nedobrovolnou reakcí na prožívání útlaku. Jakékoliv obviňování skupiny terčů útlaku z toho, že internalizovali důsledky svého vlastního útlaku, je samo o sobě aktem útlaku.

10. „Pozitivní posilování“ [sic] ani sociální odměny, které lidé ve skupině, která není terčem útlaku, které lidé ve skupině, která není terčem útlaku, dostávají za to, že jednají v souladu se svým formováním, by samy o sobě nestačily zajistit jejich přijetí sociální role pachatele útlaku. „Přijetí“ této role je možné až na základě vlastní zkušenosti jednotlivce s útlakem z doby, kdy byl mladý.

11. Lidé, kteří jsou terčem nějaké konkrétní formy útlaku, vzdorují a pokoušejí se svému útlaku vzdorovat jakýmkoli možným způsobem. Skutečnost, že jejich vzdor není obecně uznáván, je sama o sobě prvkem tohoto útlaku.

12. Osoby, které cílem konkrétního útlaku nejsou, vzdorují a pokoušejí se své socializaci do role utlačovatele či utlačovatelky vzdorovat. Skutečnost, že tento odpor není obecně uznáván, je také prvkem tohoto útlaku.

13. Socializace do role utlačovaného či utlačované je pro všechny lidi ve skupině terčů útlaku bolestivou zkušeností. Socializace v roli utlačovatele nebo utlačovatelky je bolestivou zkušeností i pro všechny lidi ve skupině, která terčem útlaku není, a to i přes pozitivní posilování a materiální výhody, které s touto rolí souvisejí.

14. Součástí zážitku formování je dezinformace, že socializace do těchto rolí není bolestivá. U lidí ve skupině terčů útlaku bývá bolest z formování uznávána. U lidí ze skupiny neutlačovaných to bývá uznáváno jen zřídka. Zážitky z tohoto formování bývají vydávány za „normální součást dospívání“. Původní povědomí o tom, že tato socializace byla bolestivá, je většinou překryto nebo zapomenuto.

15. Udržování konkrétního útlaku vyžaduje, aby byla bolest ze socializace do role utlačovaného nebo utlačovatele zapomenuta nebo oslabena. Zlehčování „normalizace“ bolestivých aspektů procesu formování se tak stává prostředkem k udržení všech forem útlaku.

16. Osvobození je možné. Lze obnovit skryté vzpomínky na naši socializaci, sdílet naše příběhy a hojit rány způsobené tímto formováním, jednat humánně a pozorně, znovu vybudovat naše lidské vztahy a změnit náš svět.

PRACOVNÍ PŘEDPOKLADY A POKYNY PRO BUDOVÁNÍ SPOJENECTVÍ

Vzhledem k tomu, že za současných podmínek ve světě každý nebo každá z nás je, někdy byl*a nebo bude terčem sociálního útlaku, a protože každý nebo každá je, byl*a nebo bude ve skupině, která terčem ve vztahu k útlaku jiné skupiny není, má budování spojení smysl pro každého. Každý nebo každá z nás potřebuje spojence nebo spojenkyně a každý*a z nás může zaujmout roli spojence či spojenkyně pro někoho jiného. Následující pokyny vycházejí z této premisy. Měly by stejně platit z pohledu skupiny terčů i pachatelů*lek útlaku.

STRATEGIE EFEKTIVNÍHO SPOJENECTVÍ

1. Vycházejte z toho, že všichni lidé ve vaší vlastní skupině, včetně vás samotných, chtějí být spojenci nebo spojenkyněmi s lidmi v jiných skupinách. Vycházejte z toho, že jste dost dobří*ré a chytří*ré na to, abyste byli*y efektivním spojencem či spojenkyní. (To neznamená, že se už nemáte co učit – viz bod 6 níže.)
2. Vycházejte z toho, že máte plné právo zabývat se otázkami osvobození jiných lidí a že je ve vašem vlastním zájmu to dělat a být spojencem nebo spojenkyní.
3. Vycházejte z toho, že všichni lidé ve skupině terčů útlaku chtějí, abyste vy a členové a členky vaší skupiny byli*y spojenci a spojenkyně. Vycházejte z toho, že vás jako takového uznávají – alespoň potenciálně.
4. Vycházejte z toho, že jakékoli zdání opaku (jakákoli zjevná odmítnutí vás jako spojence či spojenkyně) jsou výsledkem zkušeností lidí z cílové skupiny s útlakem a internalizovaným útlakem.
5. Vycházejte z toho, že se lidé ve skupině terčů útlaku ve vlastních zkušenostech dobře vyznají a že se od nich máte co učit. Využijte své vlastní inteligence a své vlastní zkušenosti jako člena či členky skupiny terčů útlaku k úvahám o tom, co by lidé ve skupině terčů útlaku mohli považovat za užitečné.
6. Uvědomte si, že jako osoba, která není terčem útlaku, jste odborníkem nebo odbornicí na zkušenost s formováním do role utlačovatele či utlačovatelky. To znamená, že znáte obsah lží, které cílová skupina lidí internalizovala. Nenechte se plachostí přinutit k předstírané nevědomosti.
7. Vycházejte z toho, že lidé ve skupině terčů útlaku přežili a že mají dlouhou historii odporu. Důkladně se s touto historií seznamte a pomozte lidem v utlačované skupině, aby na ni byli hrdí.
8. Důkladně se seznamte se všemi problémy, které lidé ve skupině terčů útlaku zajímají, zejména s těmi, které nejvíce souvisejí s jejich internalizovaným útlakem. Vycházejte z toho, že dělat chyby je součástí procesu učení, jak se stát lepším spojencem či spojenkyní. Buďte připraveni*y na zklamání a kritiku. Přiznávejte chyby a omlouvejte se za ně; učte se z nich, ale neustupujte.
9. Uvědomte si, že lidé ve skupině terčů útlaku si mohou „formování do role utlačovatele“ všimnout; neobtěžujte se snahou je „přesvědčit“, že se vás toto formování netýkalo. Nepokoušejte se přesvědčit lidi ze skupiny terčů útlaku, že jste „na jejich straně“; prostě na ní buďte.
10. Neočekávejte od lidí ve skupině terčů útlaku „vděčnost“; pokud vám je

nabízena, opatrně se ohradte. Pamatujte, že být spojencem nebo spojenkyní je věcí vašeho výběru. Nejedná se o povinnost; je to něco, co je čistě na vás.

11. Buďte stoprocentním bezpodmínečným spojencem nebo spojenkyní; bez dohadování či podmínek jako: „Postavím se tvému útlaku, pokud se ty postavíš mému.“ Je třeba se bezpodmínečně postavit útlaku od kohokoliv.

STRATEGIE, JAK ZÍSKÁVAT SPOJENCE

1. Vycházejte z toho, že vy a všichni a všechny členové a členky vaší skupiny si zasloužíte spojence a spojenkyně.
2. Vycházejte z toho, že vaše potíže s vlastním osvobozením se oprávněně týkají všech lidí mimo vaši skupinu.
3. Vycházejte z toho, že lidé v jiných skupinách jsou vašimi přirozenými spojenci; vycházejte z toho, že všichni lidé mimo vaši skupinu chtějí být vašimi spojenci a že je v jejich zájmu, aby jimi byli.
4. Vycházejte z toho, že je to pouze vlastní útlak a internalizovaný útlak ostatních, který jim brání (dočasně) v tom, aby byli*y vašimi efektivními spojenci a spojenkyněmi.
5. Vycházejte z toho, že vaši spojenci nebo vaše spojenkyně dělají v současné době, s ohledem na vlastní útlak a internalizovaný útlak, to nejlepší, co mohou. Vycházejte z toho, že se mohou zlepšit a také se budou zlepšovat.
6. Vycházejte z toho, že se dobře vyznáte ve svých vlastních zkušenostech a že máte informace, které ostatní lidé potřebují slyšet.
7. Mluvte ze svých vlastních zkušeností, aniž byste porovnávali*y svůj útlak s útlakem ostatních.
8. Vycházejte z toho, že vaše zkušenost je také zkušeností vítězství; nezapomeňte se o ně podělit – stejně jako o příběhy o tom, jak jsou věci těžké.
9. Očekávejte od svých spojenců a spojenkyň dokonalost; očekávejte, že budou v rámci vašeho úsilí schopni*y vypořádat se s „obtížnými problémy“. Vycházejte z toho, že spojenci a spojenkyně dělají chyby; buďte připraveni*y na zklamání a nadále od nich očekávejte jen to nejlepší.
10. Vycházejte z toho, že máte naprosté právo svým spojencům nebo spojenkyním pomáhat, aby vám dávali*y co nejlépe. Vycházejte z toho, že to můžete udělat kdykoli. Buďte na to hrdí*é.

POKYNY PRO ZLEPŠENÍ KOMUNIKACE V PESTRÉ PRACOVNÍ SKUPINĚ

1. Vycházejte z toho, že biologické / kulturní / etnické / sexuální / náboženské / věkové rozdíly mezi lidmi nikdy nejsou skutečnou příčinou potíží v komunikaci.
2. Vycházejte z toho, že skutečnou příčinou těchto obtíží je rozdělení a separace vyplývající z institucionalizované nerovnováhy v sociální a ekonomické moci, tj. ze sociálního útlaku. Formování, které rozdíly mezi námi udržuje, nás rozděluje na skupiny terčů a pachatelů či pachatelek útlaku.

3. Lidé, kteří tvoří skupinu terčů nějaké formy špatného zacházení, jsou socializováni, aby se stali oběťmi; lidé, kteří skupinu terčů nějaké formy špatného zacházení netvoří, jsou socializováni, aby se stávali pachateli – buď v přímé, aktivní formě, nebo ve formě nepřímé, pasivní. Ani jedna z těchto rolí neslouží našim nejlepším zájmům jako lidských bytostí.

4. Vycházejte z toho, že tyto role nikdo nechtěl; toto dělení nikdo nechtěl. Sociálnímu formování se všechny osoby ze všech sil bránily. Ale újmy způsobené tímto formováním se nás drží a ztěžují nám to, abychom se navzájem jasně viděli*y a slyšeli*y. Nevědomě předpokládáme, co si ostatní lidé myslí a cítí. Zapomněli*y jsme spolu mluvit a skutečně naslouchat.

5. Vycházejte z toho, že problémy útlaku mají vždy určitou souvislost s obtížemi v komunikaci. Vycházejte z toho, že rasismus, sexismus, postavení v zaměstnání atd. vždy hrají nějakou roli.

6. Vycházejte z toho, že lidé ve skupině terčů útlaku se vždy ve svých vlastních zkušenostech dobře vyznají a že mají pohledy na věc a informace, které neutlačovaní lidé potřebují vidět a slyšet.

7. Vycházejte z toho, že obecně vzato každá lidská bytost vždy komunikuje tak jasně, jak jen dokáže, a obecně vždy dělá to nejlepší, co může, a to v každé jednotlivé situaci.

8. Vycházejte z toho, že navzdory tomu, jak jsme rozděleni*y, je možné tato dělení nějak překonat, vzájemně si naslouchat a obvyklé způsoby jednání, které nás rozdělují, změnit.

Zdroj: Radical Resilience Institute
Victor Lee Lewis: radicalresilience@gmail.com

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

www.futuropolis.cz